ARCHIVU
pentru filologia si istoria.

Nr. X. 25. Noembre 1867.

XX.
Dein LUCRARILE SOCIETATEI ACADEMICE ROMANE.

a. G e n e r a l i a.

Dupa apromisiunea data in Nr. trecutu, me aflu oresi-cumu indetoratu, a face si dein parte-mi unele dechiaratiuni mai detaliate asupr'a celoru intemplate in decursulu sesiunei dein estu anu, atâtu in siedintiele plenarie, câtu si in comisiunile Societatei academice, la cari am luatu parte. Dar' si forà atare oblegamentu bucurosu voliu, si pote volî ori-si-care membru alu societatei, a dá atari dechiaratiuni, pentru cà prein ast'a, deca suntu facute cu stricta esactitate, interesulu publicu nu pote decâtu se castige.

Cea mai mare parte acestei sesiuni, s'a absorbitu, precumu se scie, in deliberarea si desbaterile asupr'a s t a t u t e l o r u societatei. Materia in adeveru destulu de interesante, inse care nu meritá desbateri asia de lunge si minutiose, câtu se rapesca mai multu de diumetate dein tempulu acestei sesiuni. Caus'a fù, cà preparatiunea proiectului se facù, asia dicundu, in fug'a mare si dupa unu proiectu mai vechiu, care in cea mai mare parte nu mai respundea impregiurariloru de facia; si asia, desbaterile, ce se cuvenea a le face in sinulu comisiunei proiectatorie la fia care punctu si paragrafu, s'au amenatu la siedentiele plenarie, fiendu cà se prevedea, cà se pote templá, cá desbaterile comisiunei ori câtu de lunge si minutiose se fia, de nou se se repetiesca totu in asemene mesura, cá si candu nu aru fí precesu in siedintiele comisiunei; ceea ce s'a adeveritu in desbaterile asupr'a proiectului de ortografia.

Inse atari inconvenientie suntu mai totu de un'a inevitabili, si de acea escusabili, nu numai in ori-ce adunare, la care lieu parte omeni teneri si infocati dupa natura, ci si in adunarile betraniloru, cari dupa natura suntu mai stemperati, alesu deca adunarile custa dein numeru notabile de membri, fiendu cà si betranii inca totu asia suntu de verbosi, deca nu mai multu, cá si celi teneri. De unde apoi, cá si aici, se templa, cà dupa desbateri prea lunge asupr'a unui obiectu, in urma nu mai remane destulu tempu pentru deliberare si asupr'a celoru alalte obiecte; si asia cauta se se amene pre alta data, seau se se decida ca mai pucina precumpanire si cu mai mare precipitantia, de cumu ar' cere obiectulu de sub pertractare.

Dein acesta causa, si nu dein alta, chiaru si obiectulu, pentru care specialmente se convocase sesiunea anului curente: s t a b i l i r e a o r t o g r a f i e i nu numai in principiu, ci si in detaliu, erá preste tota potenti'a, intru unu tempu atâtu de scurtu, cei remase, se se pertracteze si se se determine cu destula indemanare si cu intrega cunoscentia de causa, ce in a-ante de toate se cerea la una decisiune definitiva, cumu se asteptá, intru unu obiectu de atâta importantia, cumu se considera a fí obiectulu de ortografia.

Nu dar' dein desperarea causei, precumu s'a scrisu undeva, propusera etimologistii intrerumperea si amenarea desbateriloru asupr'a detalia-loru in Ortografia, — ci numai pentru cà dein discusiunile tienute panà atunci se oserbà, ca nu este cu potentia a petrece nece macaru diumetate dein proiectulu detaliului ortograficu panà in 15 septembre v., terminu, preste care continuarea sesiunei nu se mai potea prelungí, dein causa, cà in urm'a departarei mai multoru membri, ce precesese, si a altor'a ce nu se potea amená mai incolo, dupa 15. sept. membrii societatei nu erau se se mai afle in numerulu necesariu pentru a aduce conclusa valide, chiaru si candu numai cu unulu ar' mai fi scadiutu.

Lenga acestea, nu voliu se punu vre-unu momentu si pre vorbele respandite, ce se audieau, cà unii membri in adensu s'aru fi nevolîtu se trágane pertractatiunea ortrografiei cu dispute lunge si peripetie necurmate, pentru cá se nu se alega nemica dein lucru, si asia unu nou motivu se fia

in cuntr'a regime-lui actuale: cà se facu spese enorme pre computulu statului forà nece unu resultatu palpabile pentru natiune.

Cu tote astea, nu e de a se negá, cà si io si altii, si dora toti, câti amu suscrisu Propunerea Ortografica cu celi 5 paragrafi mici, intre altele amu fostu condusi si de acelu motivu, salutariu dupa parerea nostra: cá se nu ne despartîmu dela acesta sesiune forà nece unu resultatu, ori câtu de micu se fia acel'a.

Inse resultatulu, ce va avé acea propunere, acceptata, preste asteptarea mea, de toti membrii presenti a fora de unulu, nu numai cà nu va fí micu, dupa cum ar' judecá pote cene-va dupa pucinatatea numerului paragrafiloru si dupa concisiunea testuarei loru, — ci dein contra, dupa convictiunea mea celu pucinu, venitoriulu va demustrá, cà cosecentiele acestoru pucini si mici paragrafi suntu mai mari, decâtu la prim'a vedere.

Dar' si atunci numai decâtu s'a vediutu, ce cosecentie potu se se deduca dein aceli paragrafi.

D. Jonescu, precumu s'a oserbatu, numai decâtu s'a dechiaratu, cà prein adoptarea acestei Propuneri, intielege cestiunea semneloru a fí definitivu inchisa. Amu adoptatu, dîse, 25 de litere latine pentru ortografi'a romana, si le amu dechiaratu de ajunsu, forà de a mai amentí de cedile, cari nece suntu litere, nece se potu aplicá in scrierea romanesca; fiendu cà cedil'a, dupa natur'a ei primitiva, cum o au aflatu francesii, e unu S suscrisu, ce se substitue in loculu literei de asupr'a, er' nu se impreuna cu dens'a in pronunciare, dein care causa nece francesulu, candu scrie façon, nu pronuncia facson, ci numai fason lasandu pre c afora; de unde si noi, scriendu ḑicu, ţinu, ar' cautá se pronunciàmu numai: sicu, sinu etc. forà D si T.

D. Heliade inca, totu dein temerea de atari cosecentie, nu vrù se suscria acea Propunere, deca nu se va sterge §. 2, pentru cà sia temutu pre Q, care dupa proiectulu comisiunei are se cada dein numerulu litereloru pentru cuventele curatu romane; ce domnia-sa nu voliesce, de si fusese membrulu acelei Comisiunei, precumu insusi apriatu a dechiaratu.

Se scie, cà si H a scapatu numai ca prein pene; — si io, in testuarea acelui paragrafu, unde se infira literele superflue, numai dein acea causa nu l'am mai amentitu, pentru cá se nu suscitu pentru densulu vre-una opusetiune in contr'a a tota propunerea, dupa ce m'am convinsu, cà intru ast'a acumu nu ne mai potemu intielege.

Intielegu prea bene, pentru ce d. Heliade, care acumu se scrie cu H, apara cu atâta taria pre H; intielegu si pentru ce apara pre Q. Si in adeveru, motivele pentru Q, dein puntu de vedere ultra-etimologica, suntu cu multu mai ponderosa, de câtu cele pentru H, de care gramaticii vechi latini se si indoieau, deca se pote numí litera*), — de acea au si ceva raison.

Dar' nu intielegu de locu, pentru ce d. G. B., si altii, au militatu atât'a, nu numai in comisiune si in siedentia plenaria, ci si in reportulu fragmentariu dein Gaz. Tr., pentru acea litera dubiosa. Dupa ce nu numai io in comisiune, ci si d. Laureanu in siedenti'a plenaria dein 7/19. sept., a spusu netedu dlui G. B., care si atunci citase acelasi esemple cu H, cá si in fragmentele dein Gazeta: cà nece unulu dein acelea nu e curatu romanu.

Chiaru si esemplulu celu mai batutoriu la ochi, hamu romanesce, si hamus latinesce, nu suntu de aceeasi origine. Si noi presupunemu, si trebue se presupunemu, pre d. G. B. mai bunu latinistu, de câtu se creda seriosu, cumu cà aceste doua cuvente suntu de una origine. Deca d. G. B. volica se deriveze hamulu romanului de la habena alu latiniloru, cá pre habaucu dela hebes, totu ar' mai merge, dar' dela hamus e curatu imposibile.

Intre hamulu caliloru de curea seau de fune la romani si unguri, si intre hamus alu latiniloru de metalu, romanesce unghitia cu care se prendu pescii, nu pote fí nece una afinitate; in totu

*) Quintilianu lib. I. c. V. 19: Quamquam per aspirationem sive adjicitur vitiose sive detrahitur, apud nos potest quaeri: an in scripto sit vitium? Si H litera est, non nota. cujus quidem ratio mutata cum temporibus est saepius. pareissime ea veteres usi etiam in vocalibus, quum Oedos, ircosque dicebant; etc.

Priscianu lib. I., capu III, 8: H enim aspirationis magis est nota. Ibid. c. VIII, 47; H literam non esse ostendimus, sed notam aspirationis.

M. Valeriu Probu I, ed. Putsch p. 1390 lin. 14, seq. H iliteram vero scire debemus consonantis loco poni non posse, quia nota est aspirationis, non solida litera.

M. Victorinu, I. ed. Putsch p. 1452: H quoque aspirationis notam, non literam, aestimamus.

casulu nu mai mare, decâtu intre coma latinului si romanului, si intre koma unguresc.

Si de se indoiesce ceneva de acestu asertu alu nostru, placa a cautá prein tote dictiunaria-le latine, deca va aflá macaru umbra de urma, cà hamus ar' insemná hamu.

Vedi celu pucinu la Forcellini, celu mai copiosu in citate dein autorii clasici, si vei aflá, cà hamus insemneza unghitia de prensu pesci, scoba de fieru, instrumentu strambu medicale, si preste totu fieru strambatu, seau ce semena cu acest'a. Si fiendu cà scimu, cà nu toti au pre Forcellini, fia-ne liertatu, in grati'a celoru ce nulu au, a citá vre-una câte-va esemple.

„Cicero de sen. XIII: voluptate homines capiuntur, ut hamo pisces.

„Horatiu, Ep. I, 7 v. 74:

Occultum visus decurrere piscis ad hamum.

„Ovidiu, Heroid. XIX, 13: —

Nunc volucrem laqueo, nunc piscem ducitis hamo.

Caesar, bell. gall. VII, 73: Taleae pedem longae, ferreis hamis infixis, in terram infodiebantur; adeca cu scobe. — Pliniu, hist. nat. XIX, 1, 3: Stupa pectitur ferreis hamis; adeca cu pieptenusi. — Ovidiu, Metam. XI. 342:

Oraque adunca dedit, curvos dedit unguibus hamos.

Unde in acestu locu mai dein urma se vede, cà hamus insemneza si ghiara-le paseriloru rapaci, si de acì la noi hamus unghitia dela unghia. Etc.

Nu avemu tempu nece locu, se ne ocupàmu cu esaminarea si a celoru alalte esemple; oserbàmu numai, cà deca esemplele: hamesitu, hîdu, holbatu etc. potu se aiba ceva valore, cá cuvente curatu romane, de cari singure erá vorba in disputele despre H, noi amu poté aduce si mai multe si mai certe, precumu: hulpe, holbura, hiara, hiru, etc., numai câtu au acea inconvenientia, cà intru insele pronunciarea cu H, in locu de F seau V, se tiene in adeveru numai de acea, ce d. G. B. numesce jergu = jargon, kauderwälsch. Er' acì nu pote fí vorba de gerguri, ci numai de pronunciare si scriere corecta, cei dîcemu orthoepia si ortografia.

Ar' fí inca prea lungu, a mai desbate cu asta ocasiune si asupr'a cestiunei: cari suntu cuvente curatu romane. Noi, una suma de membri, amu precisu de repetîte ori, cumu cà prein curatu romane, cumu stà in testulu proiectului, intielegemu pre cele de origine neindoitu latina, er' nu pre cele barbare, seau de origine incerta seau dubia, de care felu suntu tote cele produsa de d. G. B. afora de holbatu in locu de volbatu.

Nu amu negatu, departe se fia, cà in limb'a romanesca se afla cuvente, ce se pronuncia cu unu felu de H, care inse nu e pronuncia adeveratu latina, precumu am aratatu aliurea. Inca lasàmu, cá atari cuvente se se numesca si romanesci. Inse nu admitemu, cà suntu romane adeca de origine latina, afora de unele schimosite in pronunciare.

Subtilitati! va dîce ce-ne-va. Asia este. Nu avemu ce face. Cà in filologia si filosofia nu se pote forà subtilitati. Cui nu placu, fuga de ele; deca nu, admita-le.

Inse suntu subtilitati gramaticali, cari de una data suntu si istorice, si de cari, cá de totu, ce e istoricu, avemu si cauta se avemu totu respectulu ce merita.

S'a oserbatu mai incolo, cà unele limbe neolatine inca nu au pre H de locu seau forte pucinu.

La Italiani intru atat'a e necuscuta pronunci'a de astadi a' acestei litere, câtu chiaru si candu vorbescu latinesce pronuncia K in locu de H: miki, si nikil, in locu de mihi si nihil. De acea la eli H e numai unu semnu ortograficu, care nu are pronuncia, si se pune seau numai spre destintiune, precum in verbulu ho si hanno, cá se le destinga de o si anno in scrisu, cà ce in vorbire nu se potu destinge, decâtu prein insemnarea loru; — seau numai cá semnu conventiunale dupa C si G urmandu E seau I, pentru cá sesi retienia pronunci'a aspra, ce o au in a-ante de a, o, u, pr. chiamo, ghiaccio.

La francesi pronunci'a de astadi a lui H e cunoscuta si se scrie desu; numai câtu nece francesii nu o pronuncia de locu in cuventele de origine latina, unde H e originale. Francesulu scrie honneur, pentru cà e ultra-etimologistu, dar' pronuncia hîdeux cu H, pentru cà cuventulu seau e barbaru, seau are forma barbara cu H in locu da F, deca e dela foedus.

La ispani se scrie inca forte adesu, nu numai unde se scrie si la latini, pr. hombre lat. homo, ci si in locu de F si G ai latiniloru, pr. in hablar

dela fabulari, si hermoso, hermano dela formosus, germanus; inse nece una data nu se pronuncia; er' dupa C e numai semnu conventiunale, cá si la francesi, cá se semneze celia pre ч, cestia pre ш cirilice, pr. mucho, dî мъчо, lat. multus; (franc. choux, dî шѫ, lat. caulis).

Noi inse, cari nu volîmu a fí ultraetimologisti, admitemu, se se scrie H in cuventele straine, usitate seau neusitate la romani, si de acea nece nu amu surghiunitu pre H dein Propunerea nostra ortografica, ci l'am lasatu se figureze intre cele 25 de litere ale alfabetului adoptatu.

Nu admitemu inse, cà ar' fí necesaria, cá cele alalte 19 litere specificate in proiectulu comisiunei, pentru cuventele curatu romanesci.

Eca, asia érá pusa cestiunea pentru H, in siedenti'a amentita, dein partea celoru numiti *etimologisti*; cestiune purè teoretica, pentru cà si noi, etimologistii, admitemu se nu se scria in cele curatu romanesci, pentru cà nu vomu se scriemu homu, humeru, humedu etc. desi latinii clasici scriu cu H: homo, humerus, humidus.

Si se vedi lucru de minune, cà noi, celi numiti etimologisti, combatemu pre ultraetimologisti, si facemu sembra cu fonetistii; — si fonetistii totu ne combatu, chiaru si unde suntemu fonetisti.

Dar' se mai revenimu pucinelu la cuventele romanesci si dein altu puntu de vedere, despre care erasi a fostu certa mare intre membrii academici, forà de a poté vení la una cointielegere, nece dupa inchiderea sesiunei, precumu arata disputele urmate.

Intre membrii societatei suntu, cari s'au pronunciatu pentru tote cuventele, ce suntu in limb'a romanesca de acumu: cà le recunoscu de romanesci, dupa cele premisa inca si de curatu romane; dîcu, ca de si straine dupa origine, dar' acumu suntu civitate donata, si nu este nici una potere in lume, care se le sterga dein limb'a romanesca, — de acea trebue adunate tote, tienute, conservate, inca ce e mai multu si bagate in Dictiunariulu celu mare alu Natiunei, ce va Academi'a selu creeze, bagu de sema, vorbindu in atare limbagiu, pentru cá si acestea, cá unele margaritaria pretiosa, se se pastreze in acelu tesauru natiunale, care are se devenia proprietatea fia-carui romanu, si prein ast'a si cele mai oscure se se faca mai cunoscute, si cele mai locali se se estenda preste totu teritoriulu romanu.

N'am fostu neci candu, cumu se dîce, de asemene parere, nu sum, nece voliu fí nece una data. Si m'am dechiaratu francamente in senulu comisiunei lexicografice, la care si io avui onore a fí membru, cà la unu atare depositoriu alu limbeĭ natiunali, care se cuprenda tote gunoia-le slavice, tartarice, mongolice etc. etc., nu voliu cooperá nece una data, si cà mai bucurosu mia si taliá degetele, decâtu semi apunu numele la unu atare tesauru de carbuni, cá celu dein fabula, inse forà de a se poté preface in diamanticale.

Mi-s'a obiectatu: cà si limb'a italiana, cea mai curata dein limbele neolatine, inca a receputu in marele dictiunariu natiunale della Crusca una multîme de cuvente barbare, alesu longobardice.

Asia este, si in adeveru cà acele cuvente suntu multe; inse in comparatiune cu mas'a slavonismiloru, ce iau aruncatu cá cu venturatori'a in limb'a romanesca, si in cartile nostre, scrietorii, traducetorii, si gramatícii (dî грьмътичи) nostri, cumu se numeau mai de multu scrietorasii de pre la divanuri si munastiri, — in comparatiune, dîcu, macaru numai cu acesta masa de slovenismi, longobardismii italianesci dein dictiunariulu della Crusca suntu una adeverata bagatela, carea maĭ de totu despare si nu se mai cunosce in cea alalta masa natiunale a limbei italiane, cumu despare de nu se mai cunosce unu pumnu de neghina intru una aria de grâu curatu. Candu la noi dein cuntra proportiunea e intorsa, si neghin'a slavonismiloru, si a' altoru ismi de asemene valore, inneca grâulu curatu alu romanismului nostru, cá zizanie-le dein evangeliu, ce le a semenatu celu reu intru intunereculu noptei, si cá maracine-le totu dein acea parabola eminente.

Totu atuncia am aratatu si calea sî regul'a, dupa care s'a creatu acelu opu giganticu alu limbei italiane, si cà noi nu suntemu in stare de a aredecá unu atare superbu Templu si Sacrariu limbei nostre natiunali.

In dictiunariulu academici italiane nu s'au adunatu vorbele italiane si formele vulgari, câte se aflau pre atunci in tote ânghietia-le Italiei. Una atare colectiune si adunatura erá se fia cu nepotentia chiaru si unei academie. Si de iar' fí fostu cu potentia, numerulu volumeloru ar' fí fostu pote atâtu de mare, câtu se incarci una nae de mare. Si apoi undei erá utilitatea, deca unu corpu asia vastu nu erá accesibile de câtu numai

academieloru, bibliotecceloru celoru mari, si milionariloru?

Dlui Th. Mommsen, candu m'a onoratu la an. 1857 cu acceptarea ospitiului mieu, pentru care atâtu de fromosu mia multiamitu in folie-le germane, si mi-aratà saculu cu materiale-le Corpului de inscriptiunile latine, ce-lu adunase in cursulu seu prein tota Europ'a, intrebandulu câtu de mare va se esa acelu opu, si respundiendu-mi: cà celu pucinu in 10 volumi in folio, dein cari panà acumu a esîtu numai unulu, — inca iam dîsu: apoi cene se cumpere unu atare opu? pote se prepareza numai pentru bibliotecele lordiloru dein Engliter'a? — Cumpere, mi dîse, ce-ne-lu va cumpará, asť'a e treb'a academiei borusice, cu spesele careia se aduna materiale-le, si se va edá. — Si am amutîtu.

Asia erá se fia si cu dictiunariulu academiei della Cresca, deca se compunea si edá dupa metodulu amentitu. Ci eruditii acestei academie nu au purcesu pre acestu drumu spinosu, nepracticu, si imposibile. Eli avuru fericirea, de a aflá si urmá unu metodu mai securu pentru a ajunge la scopu, dar' de una data avura si patienti'a de fieru pentru a pune in lucrare si a esecutá unu planu giganticu, — estragundu cuventele usitate la 46 autori gantici cunoscuti in 75 opere, si la alti necunoscuti in 171 de opere, adaugundu si suplenindu cele ce lipseau la cèli vechi cu citate dein mai multu de 230 opere dela aprope de 80 de autori mai recenti; asia càtu sum'a opereloru estrasa seau numai consultate se inaltia la 500.

In dictiunariulu dela Crusca, fia-care cuventu, si fia-care semnificatiune propria seau metaforica seau proverbiale, suntu confirmate cu citate dein cuventu in cuventu dein autorii seclului bunu, cumu le dîcu, si in defectulu acestor'a deintru ale autoriloru moderni, de cari amu amentitu. Nece unu cuventu nu are mai pucinu de unu citatu; multe inse au si panà la 5 pentru ori-care semnificatiune.

Se intielege, cà una colectiune dupa unu atare planu, nu a fostu opulu unui omu, nece resultatulu unui anu.

Inse autorii italiani, dein cari s'au culesu unu atare materiale, au fostu cu totii de una cultura si eruditiune in scientie si in cunoscenti'a limbei latine, omeni cu talente geniali, cari facu glori'a literaturei italiane.

Unu vocabulariu dupa asemeni autori, in adeveru, a si maritatu atata labore, si recunoscentia dein partea natiunei italiane.

Dar' unde suntu autorii nostri, antici si moderni, cari se se pota compará in meritu cu autorii dein vocabulariulu della Crusca?

In adeveru avemu si noi autori vechi, nu asia de multi cá celi italiani, nece asia de talentati, cá Dante, Petrarca, Boccacio etc.; — inse totu avemu si noi, si inca in opere unele atâtu de masive, câtu dein ele singure se pote culege mai intregu materialele limbei romanesci. Autori cu stilu bunu, si cu forme corecte in preste totu; numai câtu necultur'a loru, si necunoscenti'a limbei latine la cea mai mare parte dein eli, ia adusu se pretiuesca preste tota mesur'a limb'a slovenesca, in câtu au implutu operele loru cu tote selbatecie-le acestei limbe odiose. Care deca nu are fî, si deca operele aceloru autori se aru poté aflá tote si complete, nu numai cele tiparite ci si cele remasa in manuscrisa, — inse in msa acurate, cari nu au mutatu cuventele si formele autoriloru cu cuventele si formele copistului, — si deca editorii mai tardîi aru fî reprodusu fidelmente testulu autoriloru, cumu a esîtu dein pen'a acelor'a, er'nu aru fî modernisatu limb'a loru, precumu s'a templatu chiaru si cu Cronicarii Moldovei, — atunci pote-cà si noi amu poté se urmàmu metodulu academiciloru della Crusca, numai cu acea diferentia, cá se lapedàmu slovenismii si alti strainismi dein vocabulariu-ne.

Inse omenii nostri, multi, au oresi-care antipatia pentru limb'a trecutului, si una mare simpatia pentru a presentelui panà la esclusivitate.

Altii au simpati'a loru numai pentru limb'a baserecesca, simpatia teoretica, ce nu o urmeza in practica; si deca-i intrebi, care limba baserecesca? in urma vedi, cà intielegu pre a'lui Damaschinu, Cesariu si Clemente, traducatorii dein seclulu trecutu. De alt'a numai sciu.

Altii in urma, detestandu totu ce e vechiu, in câtu diferesce de celu nou si locale, voru se caute limb'a romanesca numai in gur'a poporului de acumu; si accepteza, cá civitate donate tote ce seaudu dein gur'a lui, forà destintiune. Eli pre cele vechi, le au botezatu in despretiu cu nume de archaismi, si nu credu, cà mai este alta potere, de ale mai revocá in usulu natiunei, si de cutezi a te incercá cumu-va candu si candu cu câte unu cuventu seau forma vechia, le vene se ridia de simplicitatea seau naivetatea ta.

Dar' uitasem, cà mai suntu deintre acestia unii, cari voru se creeze, nu se compuna, dictiunariulu. Panà acumu, pre câtu sciu io, dictiunaria-le se compuneau dein cele ce esistu, vechia seau noua, dar' esistu, er' nu sî dein cele in spe. Ca se se intielega mai bene lucrulu: eli voru, cá cuventele ce ne lipsescu, se se creeze chiaru intru insusi dictiunariulu, spre care scopu, voru se se provoce toti profesorii de tote scientiele filosofice, juridice, fisice, naturali, medice etc., toti profesionistii, comerciantii, industrialii, artistii, militarii etc. etc., cá sesi trimita la academia toti terminii de profesiunea si artea loru, si cari nu-i au, se sii formeze si sei tramita academiei, cá se intre in vestiariulu natiunale.

Intru asia mare varietate de opiniuni, este forte a nevolia acu rem tangere, cumu dîce latinulu, si a aflá miediuloculu de a impacá si multiemí pre tote.

Unu episcopu multu calumniatu, pre dereptu seau nedereptu, dupa ce a facutu pentru clerulu seu, ce nu a facutu altulu nemenea, si preintru insulu pentru natiune, in ceea ce specteza starea materiale, la betranetiele lui a lucratu si unu dictiunariu romanescu, nu potiu dîce, perfectu, inca nece mediocre, dar', intru unu respectu, demnu de a fí apretiatu.

Elu registrà intru insulu numai cuventele romane, — er' pre cele straine, alese câte aru incape intru unu pumnu, le a aruncatu cá de mustra pre vreo cate-va pagine la calcaniulu tomului II si de pre urma.

Se vede, cà elu inca a fostu, dein epoc'a cea mare a Blasiului, 1738—1784, in carea gigantii romanismului dupa I. Clainu, Aronii, Maiorii, Darabantii, P. Maioru, si Sincai, au suptu semtiulu natiunale la léganulu originei nostre, la Rom'a.

Am dîsu totu cu acea ocasiune, cà avemu se urmàmu esemplulu altoru natiuni, cari nusi infunda dictiunariulu natiunale cu totu norioulu strainismiloru, cu atâtu mai pucinu l'a adunatu si platitu cu auru scumpu, ce nu meritá; ci, candu s'a aflatu lips'a de a le adunà si publicá, le au cuprensu intru unu volume extra, cumu facu de esemplu nemtii, publicandusi francismii si alte lapedature straine in asia numitele loru „Fremdenbuch-uri". Inse cele mai multe natiuni nu se ocupa de locu cu atari trentie, ci le lasa in noroiulu loru se se putrediesca, cu atâtu mai pucinu se ocupa academiele cu d' al' d' astea, cari, adeca unele academie, nece cele mai curenti vocabule, nu au vrutu ale acceptá in dictiunaria-loru, nece a permite scrietoriloru loru, de a se sierbi in operele loru, de câtu cu cuvente clasice, panà ce mai eri-alalta-eri unii scrietori mai democratici nu au mai potutu suferí acestu jugu aristocraticu, ci siau infundatu penele panà in fundulu noroiului dein jargon.

La 1849, candu eram refugitu la Caneni, in cas'a unui bravu romanu de acolo, unde mai erau incortelati si doi oficiari rusesci intru alta odaia, soldatulu muscalu, care le erá sierbitoriu si sciea benesioru romanesce, la tote intrebarile mele, cari ile puneam, cà cutare si cutare lucru rusesce cumu se chiama? mai totu de un'a mi respundea cu câte doua cuvente, unulu boiarescu, si altulu mogicescu: „asiai dîcu knezii, si asia можичи, cà domnii nu vorbescu in limb'a mogiciloru".

Dá! si la noi a inceputu camu de multi ani in coce ore-care distinctiune intre limb'a clasiloru mai culte si limb'a mai prosta, cu distintiune intre cuvente nobili si eleganti si intre cele badaranesci. Literatii nostri inca incepura cu tota caldur'a a colucrá la curatîrea limbei, si acumu suntu cuvente, cá нъдежде, пpимeждie, дъх, слобozenie etc., cari nu mai cuteza nece unu scrietoriu ale usuá, desi suntu atâtu de popularia si respandite in gur'a poporului in tote partile romanimei, câtu deca mai suntu, cari se se pota dîce a fí fostu civitate donate, dieu acestea au fostu intre cele mai de antâniu, — sî cu tote astea romanimea culta le respinge, si s'a aflatu poterea ce le pote respinge.

Spiritulu natiunale e progresivu, in a-ante, er' nu regresivu.

Natiunea s'a pronunciatu asupr'a strainismiloru si ia condemnatu. Si aici, credu, cà chiaru se pote dîce: cà numai este potere, care sei revoce.

Cu tote astea, literatii nostri au bunulu semtiu, de purcedu rapede, inse nu cu violentia. Si acestu metodu este celu mai securu miediulocu de a ajunge la scopu.

Pentru ce dar' se mai adunàmu tote gunoiale, ce se audu in gur'a poporului? Au nu sciu literatii nostri cesti dein coce de Carpati, de esemplu, cà de vomu stá se adunàmu totu ce se aude in partile nordice ale Transilvaniei si Ungariei, cá aldasiu, beciuletu, basada, hasnuescu, haisaescu, hordàu, hurduzàu

etc. etc., vomu fí constrinsi se bagàmu in dictiunariulu nostru mai diumetate dictiunariulu ungurescu, si asia cu altele.

Si apoi unu atare dictiunariu ar' fí dictiunariu romanescu, templulu si sacrariulu limbei romanesci? — Feresca-ne sântulu dein ceru! Ci dein cuntra, celu pucinu dupa parerea mea, elu ar' fí unu Augiae stabulum, care in urma nece diece Herculi pote nu aru fí in stare se-lu rânesca.

Se intrebàmu, erasi de esemplu, pre vecinii nostri, cumu siau compusu dictiunariulu. Au dora au adunatu cuventele latine dein Aprobate si Compilate, le au dechiaratu de civitate donate, si leau infundatu in dictiunariulu natiunale? Poftimu ale cercá, ce-ne se indoiesce.

De acea inse totu nu au incetatu compatriotii nostri a se sierbí in tote dîlele in scrierile si vorbirile loru de una multîme de termini latini si dein alte limbe; — forà cá academi'a magiara dein acestu usu efemeru alu cuventeloru crude straine se se afle indemnata, a le mai stringe si a le bagá in dictiunariu. Ceea ce facu si nemtii, precumu am aratatu cu alta ocasiune totu in acesta folia.

Dupa acestea, nu potemu se invetiàmu si noi, si se imitàmu esemplele bune ale altor'a? noi, cari avemu atâta lipsa de a invetiá, si cari amu imitatu, si imitàmu, une ori chiaru panà la servilitate, si in ce nu se cadea, inca si in materia de limba.

Suntemu detori cu ast'a si causei natiunali, cá români, se ne scutimu si aparàmu natiunalitatea, adeverindu, cà elementulu latinu dein limb'a romanesca e singurulu elementu natiunale, — er' celu strainu e numai accidentale.

Er' la dein cuntra, deca opiniunea contraria va triumfá, si deca prein urmare in dictiunariulu academicu se voru inregistrá, cá cuvente romanesci si civitate donate, toti ungurismii, turcismii, germanismii si slavonismii, câti se audu in gur'a poporului de suptu siepte climate ale romanimei, dela More'a si Adri'a panà la Nistru si mai incolo, si câte se afla in literatur'a nostra dela Coresi panà la celu mai micu buchiariu de astadi, — me temu, cà vomu vedé intru insu unu monstru, de care se voru spariá si celi mai cordati aparatori ai faptului acestuia cá de una medusa; — er' adversarii natiunaletatei nostre romane voru intoná, nu imnu, ci unu risu, care va devení apoi mai proverbiale de câtu risulu homericu alu dieiloru dein Olimpulu thracicu.

Dar' cu tote astea, am mai multa confidentia in semtiulu bunu si in luminele membriloru tenerei nostre academie, de câtu se aprobe atari gunoia, lapedate pre stratele romanimei, cautate si aredicate cu carligulu, si se le incetatienesca in seri'a cuventeloru romane prein votulu si sententi'a sa.

Cu aceste oserbatiuni me semtieamu detoriu, a le pronunciá si in acestu locu, de si se atingu mai multu de modulu, cumu se nu fia, de câtu cumu are de a fí dictiunariulu academicì romane.

Pote cà vomu mai revení si la cestiunea positiva.

In fine, mai lipsesce se adaugu aici, si de spre ce s'a dîsu asupr'a silabei en in locu de in, in forme cá dente, mente, fierbente, parente etc. Am demustratu in Principia-le mele §. LXXII si LXXIII (pag. 373—381), cu sute de esemple dein scrietorii nostri celi mai vechi, si asi poté demustrá cu milie-le totu asemenea, usulu acelei formei ortografice; numai câtu d. G. B. le lià de archaismi, si prein ast'a le lapeda cá nedemne de a fí respectate, pentru cà presupunu, cà are cunoscentia de cele scrisa acolo, si prein urmare nu le admite. Er' deca se provoca la limb'a latina si aduce esemple, dein cari se cunosce, cà eli nu erau etimologisti, ci scrieau vocalile scaimbate cumu se pronunciau, er' nu dupa etimologia, — am de oserbatu, nu numai cà latinii nu erau strinsu etimologisti, precumu nece nu poteau fí pentru neregularetatea formeloru scaimbate, ci si cà io nu sum ultra-etimologistu, cumu insusi s'a esprimatu in reporturele dein Gaz. Tr.; care va se dîca, cà io nu recuru la limb'a latina, cá la regula, ci numai cá la una illustratiune, candu tote alte miediu-loce lipsescu. Er' scaimbarea silabei en in in in limb'a romanesca, nu numai e innoitura mai tardîa, ci si forte regulata, precumu amu aratatu in Elementele de limb'a romana §. IV (pag. 11) sub c).

E adeveru, cà d. Eliade, in discursurele sale, mai de multe ori a atinsu nu prea delicatu acesta forma, citandu de esemplu cuventulu credentia, si sierbinduse de argumentu, cà deca amu scrie credentia cu E, in urma amu ajunga

se sî pronunciàmu asia, sî credea, cà cu atare argumentare a decisu cestiunea in favorea sa.

Inse d. Eliade, care forte adesu s'a pronunciatu, cà este discipululu lui P. Maioru, se pare a nu fî oserbatu, cà si acestu maiestru alu seu scrie totu cu E credentia cá si alte multe. Apoi, chiaru si candu ar' urmá, cá in fine se pronunciàmu cu E credentia, ce reu ar' mai urmá de acì? dupa ce la loculu citatu dein Principia am aratatu, cà au mai pronunciatu romanii sî mai de multu asia, si inca — bene.

Ce ar' respunde inse dsa, deca si io l'asi intrebá: cà ce ar' fî, candu romanii, scriendu quine, quinqui etc. cu Q. cumu voliesce dsa, in urma aru ajunge, se pronuncie: kuine, kuinkue? Ore in care casu ar' fî absurditatea mai mare?

Inse io nu amu respunsu nece una data la atari atacure indirecte, fiendu cà erau indirecte, si nu volieam a inmultî vorb'a, carea si almentrea se inmultiea prea multu, ci asteptam ordinea dilei, candu ex profesto erá se se pertracteze acestu punta ortograficu. Inse acea ordine nu a sositu, si asia nu avui ocasiune directa de a me esprime in siedentia plenaria, dupa cumu asteptam.

De acea nece academi'a nu s'a pronunciatu inca in acestu obiectu, cumu se pare a insinuá d. G. B. in fragmentele sale; — pentru cà inca sambata in 9/21 sept., candu se tienù cea mai dein urma siedentia asupr'a partei speciali a proiectului de ortografia, societatea nu ajunse mai departe, de câtu panà la I, 7 dein B, despre cosunanti; er' casulu specificatu despre en in locu de in ocurre numai in not'a finale dupa vocali sub B, precumu ori cene va poté vedé dein testulu acelui proiectu, pre cumu s'a publicatu si panà acumu, si noi inca-lu reproducemu mai la vale.

Se pote, cà maioritatea societatei, precumu se aflá atunci, ar' fî lapedatu si acesta forma, precumu a trantitu pre alte vreo câte-va, — dar' pan'acumu inca nu o a lapedatu, nece o a trantitu.

Coucludu cu acea oserbatiune, cà insumi nu am fostu membru alu Comisiunei ortografice, cumu a insinuatu altu referente in alta folia. Nu am fostu, pentru cà am recusatu, er' deca totusi am luatu parte la discusiunile acestei comisiuni, presenti'a mea acolo a fostu numai accidentale si nu la tote siedentiele ei. Am recusatu inse, parte pentru cà parerile mele mare parte erau prea bene representate prein altu membru alu comisiunei, parte pentru cá semi pastrezu eventualmente deplena independenti'a convictiuniloru mele.

Anectàmu aici, pentru nexulu materiei, Proiectulu Comisiunei ortografice, elaboratu de d. Prof. Masimu membru academiei, cu unele scurtari dein partea I. dein causele, ce se voru subnotá.

PROIECTU DE ORTOGRAFIA.

I.

Comisiunea insarcinata cu elaborarea unui proiectu de ortografia, are onorea a supune la desbaterea Societatei resultatulu lucrariloru sale asupr'a acestei insemnate cestiuni.

Mai in a-ante de tote inse, ea se crede detória a dîce câte-va vorbe despre tractatele asupr'a acestui obiectu, ce s'au datu in cercetarea ei.

Deintre acestea tractatulu dlui G. J. Lahovari, sub titlulu: Despre alfabetulu si ortografi'a romàna, cuprende etc.*)

Tractatulu s. s. J. Marcu, sub titlulu: Unitatea in limb'a romana, filologice dedusa, etc.**).

Unu alu treile operatu, ce l'a avutu in vedere comisiunea, este proiectulu de ortografia, presentatu de onor d. G. Munteanu, despre care nu vedemu, cà este nevolia de una analise, parte, pentru cà on. d. Autoriu se afla intre noi sîsi pote produce idee-le particularie cu amendamente la desbatere pre articlu alu proiectului presentatu de comisiune, parte, cà d. Munteanu se involiesce cu principiulu adoptatu de comisiune, sî singur'a diferentia de insemnatu in elaboratulu dsale, facia cu alu comisiunei, suntu semnele pusa pre sau suptu unele litere, cu cari astadi se sierbesce una parte de români, si pre cari dsa ar' volî se le mantienia, plecandu dein puntulu de vedere alu usioratatei aduse prein usu.

Acest'a ne aduce la ore cari esplicari asupr'a principialoru si motiveloru, ce au condusu pre comisiune in marea ei majoritate, a formulá proiectulu de ortografia asia, cumu-lu supune la desbaterile dvostre.

---

*) Tiparitu in 4° Bucuresci 1867 (pag. 75) si dedicatu Societatei literarie; pote cà vomu mai revení la elu.

**) Numai in msu.

II.

1. Si mai antaniu comisiunea a crediutu, sî nu se indoiesce, cà acestea suntu si vederile Societatei intrege, — comisiunea a crediutu, cà e çhiamata a dá unu proiectu de ortografia, nu provisoriu si de transitiune, ci mai multu seau mai pucinu definitivu, una adeverata teoria ortografica, ale careia principia bene stabilite se se pota desvoltá cu rigore in carti scolastece de datu in mânule junimei studiose. Provisoriulu nece nu ar' fí demnu de decisiunile acestei societati, nece nu ne ar' scote dein incurcature-le, in cari ne desbatemu, ba inca ne ar' afundá in altele si mai mari.

Dein acestu puntu de vedere privindu lucrulu comisiunea a crediutu, cà s e m n e l e t r e b u e s c u i n l a t u r a t e deintru unu planu de teoria de ortografia romana, cá unele, ce nu suntu decâtu unu remasu alu alfabetului cirilicu, ce impiedeca limb'a in mersulu ei regulatu, si de acea l'amu sî lapedatu, adoptandu pre celu strabunu.

A mantiené dar' semnele, ar' fí a tiené limb'a inca in catusie-le unui cirilismu mai mare si mai reu, decâtu celu dein a-ante, pentru cà e innascutu; ar' fí a pierde totu beneficiulu, ce ne amu promisu dein adoptarea litereloru latine: a ne pune in nepotentia, de a dá una adeverata teoria de pronuncia si de scriere, care ar' simplificá nespusu de multu gramatic'a nostra: a perpetuá anarchi'a limbistica, careia suntemu chiamati ai pune capetu.

Nece usulu, nece greutatea, nu potu bilanciá aceste consideratiuni. La usulu unor'a, se pote opune usulu altor'a totu asia de numerosi. La greutatea redicata dein dominiulu ortografiei, se pote opune greutatea cu multu mai mare stramutata pre terenulu gramaticei; forà se adaugemu, cà una teoria, una scientia, ori-care nu se pote intemeiá numai pre cuventu: cà e grea.

Mai trebue dupa tòte acestea, se punemu in a-ante si cuvente trasa dein estetica, si dein economia, ce s'ar' nasce, desfientiandu doua dein trei caturi, ce redica astadi unii la scrierea cu litere latine.

2. Pentru comisiunea dvostre, remane dar' bene stabilitu, cà in romanesce cauta se scriemu cu litere latine n e d e f o r m a t e p r e i n s e m n e. Care inse se fia principulu conducatoriu si luminatoriu alu ortografiei nostre cu litere latine?

Dupa doue lunge siedentie de desbateri, Societatea in unanimitate aprope s'a pronunciatu p e n t r u p r i n c i p i u l u e t i m o l o g i c u moderatu, seau combinatu cu celu foneticu. Vrendu a espune, fia si in sumariu, cuventele, cari au adusu pre societate la acestu conclusu, ceremu tota indulgenti'a dvostre, deca in lipsa de procese verbali detaliate nu amu poté reproduce cu fidelitate insemnatele cuvente, ce s'au produsu in amentitele doue siedentie pentru stabilirea acestui principiu.

Si mai antaniu intrebandune: pentru ce suntemu chiamati si strinsi aicia dein tote partile locuite de romani? ne amu respunsu cu totii: Suntemu chiamati, a consolidá, si a largí, dupa datele de asta-di ale filologiei nostre, fundamentele limbei romane odiniora aruncate in cartile baserecesci; pentru cá pre aceste large basi se se redice mundru si neclatinatu edificiulu limbei romane.

Unitatea limbei, ne amu dîsu mai departe, nu se pote capetá forà unitatea scripturei. Dar' pronunci'a varieza de facia intre romanii de diverséle parti de locu; deci ea nu s'ar' poté luá de base in scriptura, deca vremu, cá acést'a se fia un'a pentru toti romanii.

Afora de acést'a, pronunci'a varieza aprope dein generatiune in generatiune, asia, in câtu luanduse de base a scripturei pronunci'a, fia-care generatiune a uuui poporu ar' cautá se incepa limb'a si cultur'a dein capulu capeteloru, si asia poporulu se stè pre locu, putrediendu in nescientia si barbaria.

De consultàmu apoi istori'a, nu aflàmu poporu, celu pucinu in Europ'a, cá se fí fundatu limb'a literaria pre pronuncia.

De alta parte, intrebandu: Ce e ortografi'a? ne amu convinsu, cà acést'a nu vre se dîca scrierea puru si simplu, adeca fotografia a suneteloru unei limbe, ci d e r e p t' a s c r i e r e; si candu este vorb'a, de a se dereptá mai alesu milione, unu poporu intregu, cauta se aiba unu d e r e p t a r i u, una norma stabile si unica pentru toti.

Dar' nemica mai subiectivu si mai variabile decâtu pronunci'a. Deci, deca amu luá-o de norma in scriptura, ar' fí cá sî candu nu amu pune nece unu principiu; amu ajunge la aceeasi confusiune, ce s'ar' produce in comerciu, candu fia-caruia ar' fí permisu, se cumpere si se venda cu propri'a sa mesura.

Pre lenga acestea, stergundu principiulu pro-

nunciei ori ce filiatiune intre vorbe si limb'a nostra dein arbore-le, ce lià aventu se se desvolte in arbure prein impulsulu trebuentiei de cultura, vomu condemná pre marea majoritate a poporului romanu la complet'a ignorantia a limbei, si prein urmare la perpetu'a lipsa de cultura, nepotenduse familiarisá cu vorbe, ce aru semená cu totulu straine de tulpinele betranei sale limbe.

Unde vremu in fine se ajungemu, luandu de base pronunci'a in scrierea limbei?

Dar' acest'a nu se pote, cà-ci chiaru fotografi'a proprie dîsa nu reproduce esactu natur'a; celu pucinu sufletulu ilu scapa totu de un'a; si chiaru dein materia nu reproduce decâtu totu, ce este mai efemeru si prein urmare mai neadeveratu. Tocmai asia, adeverulu limbisticu nulu potemu aflá in fotografi'a pronunciei. Pote, celu pucinu, acestu pretensu principiu se ne dè macaru acestu elementu efemeru: pronunci'a deintru unu tempu? si a datu-o? Nece una data. Dar' atunci cumu se pote redicá la demnetatea de regulatoriu ortograficu unu principiu atâtu de contradîcutoriu, si necapace a implení chiaru ceea, ce singuru o promite?

Asia dar', chiaru candu amu fí straini in Europ'a, si limb'a nostra nu ar' avé legatura cu altele: totusi asemene principiu nu s'ar poté luá de base in scriptur'a nostra. Noi inse avemu una limba legata prein strinsa legatura ca cele mai nobili si mai culte limbe dein Europ'a. Cauta dar' se tienemu a pastrá aceste legamente tocmai asia de multu, cá si istori'a nostra, si a nu cautá se ne despartîmu de fratii nostri de origine latina tocmai intru unu tempu, in care tote popora-le tendu la apropiare si infratire.

In fine nu e nece prudente, a ne lapedá de una traditiune, care in mai pucinu de unu seculu ne a adusu mai multu bene, decâtu domni'a de sute de ani a cirilismului, si a ne intorce la unu cirilismu si mai reu pote, decâtu celu de antaniu. De amu inceputu astadi a semtî natiunalitatea, si a ne misicá cá natiune, o detorimu acelui etimologismu cluptatu cu atâte sacrificia de atâti marturi ai natiunei.

3. Camu aceste suntu cuventele, ce au facutu se incline societatea mai in unanimitate catrà principiulu etimologicu, inse moderatu.

Cari suntu dar' marginile, in cari comisiunea a crediutu, cà trebue se se inchida pentru aplecarea principiului etimologicu in ortografi'a romana?

Dupa indelungate si mature desbateri, comisiunea in unanimitate, mai pucinu unulu, dein membrii sei, a crediutu, cà nu pote adoptá, forà a cadé in cele mai mari contradictiuni, si a lasá acel'àsi vagu, aceeasi anarchia, ce domnesce astadi in scriptur'a nostra, — nu pote, dîcemu, adoptá altu moderatoriu alu etimologiei, decâtu principiulu urmatoriu: Se se scrie etimologicu numai intru atât'a, in câtu regulele ortografice, puse dupa acestu principiu, s'aru poté scote dein natur'a limbei romanesci insesi; pentru cá fia-care romanu se o pota esecutá forà a avé nevolia se cunosca alte limbe.

Prein acést'a se inlatura temerea acelor'a, cari nu aru vrè se vedia marea majoritate a natiunei condemnata a nu scí, cumu se scria, cumu se cade, limb'a sa. Comisiunea crede, si fia-care se pote convinge de acést'a prein una simpla aruncatura de ochiu asupr'a proiectului de ortografia, ce ilu presenta, — comisiunea crede, cà ortografi'a, ce o propune, se pote esecutá lesne de veri-ce romanu, ce siar' dá câtu de pucina ostenela, se o studieze: de veri-ce copilu, ce cerceteza macaru unu anu de dîle una scola primaria, astadi obligatoria dupa legea instructiunei.

4. Eca in câte-va cuvente economi'a acestui proiectu.

Cercetandu limb'a romanesca, asia cumu o aflàmu scrisa in cartile baserecesci dein diferite epoce, si cumu o audîmu vorbinduse in diferitele parti locuite de romani, si desfacundu vorbele ei in cele dein urma elemente ale loru: aflàmu in ea camu 31 de sunete bene destinse. Numai pentru 20 dein acestea suntu semne corespundietória in alfabetulu latinu, si anume cele date sub A ⁄. dein proiectulu de ortografia; afora de sunetulu, ce respunde la semnulu ch, care se aude la unii romani in vorbe cá: firu, filiu, etc., dar' nu l'a adoptatu scriptur'a romana de panà acumu, si nu se va adoptá negresitu nece pre venitoriu; prein urmare, se stabilesce, cà numai pentru 19 sunete romane aflàmu semne in alfabetulu latinu.

Aceste sunete le numimu originaria. Ce se facemu dar' pentru representarea in scriptura a celoru alalte 11, afora de ch delaturatu, cumu dîsemu, in scriptur'a vorbeloru romane?

Una cercetare mai de aprope ne aduce se cunoscemu, cà aceste 11 sunete, cá si celu de

alu doispradiecelea ch, despre care atinseramu mai susu, nu suntu sunete statatoria de sene in veri-ce impregiurare, ci numai modificatiuni ale celoru 19 sunete, pentru cari aflàmu semne in alfabetulu latinu, modificatiuni facute dupa certe legi armonice, astadi bene constatate, si anume:

I. Tote consonantile nostre, urmate de i, cea mai mole deintre vocali, se molia.

II. Vocalile a, e, o, se inchidu seau se dèschidu, mai multu seau mai pucinu, dupa cumu suntu, seau nu, sub accentu, si dupa vocalea dein silab'a urmatoria.

Pre basea acestoru legi, si numindu derivate sunetele, cari se formeza dein cele 19 primitive, se pune principiulu ortograficu: Scrie fia-care sunetu cu semnulu primitivului seu. Tote cele espusa sub B ⁒. si C ⁒., nu suntu decâtu aplecarea acestei singure si unice regule ortografice, completate cu analogi'a, care este firulu Ariadnei in filologia. Mai simplu decâtu acést'a nu scimu, ce s'ar' poté imaginá.

Tote vorbele betrane romanesci se supunu acestei regule cu una regularitate asia de rigorosa, in câtu cele mai culte limbe dein lume, la a caror'a regulare lucreza de seculi legiuni de invetiati, o potu destulu invidiá.

Dar' aflàmu vorbe, cari infrangu acesta regularitate. Acestea suntu seau straine, cari au esîtu, esu, si voru esî inca, dein usulu vorbirei, si cari, chiaru deca aru remané in parte, totusi nu aru avé dereptulu se infranga legile limbei bene constatate, ci se se supuna la densele, deca vreu se capete dereptulu de cetatiane romane seau vorbe curatu romanesci; seau suntu de noua formatiune, create forà respectu la fonetic'a limbei, si prein urmare avendu de neaperatu se intre sub legile acestei fonetice, deca vreu se facemu dein limb'a nostra unu intregu adeveratu armonicu in tote partile lui.

De almentrea, proiectulu de ortografia, ce vi-s'a presentatu, nu cuprende innoitiuni in ortografi'a astadi in usu. Deca in unele parti, forte pucinu numerose, elu presenta esecutiunea rigorosa a ortografiei astadi practicate de toti romanii, ce scriu, — in altele elu remane dein coce de marginile acestei ortografie, cá se stè fidele in marginile, ce sia impusu, de a nu alergá la alte limbe cumnate cu a nostra pentru defigerea reguleloru ortografice.

Remane acum'a se spunemu, cà proiectulu, ce ve-se presenta, in generalitatea principia-loru sale a fostu adoptatu de comisiune in unanimitatea membriloru, mai pucinu unulu.

Pareri particularie asupr'a unoru amenunturi s'au produsu negresîtu, dar' ar' fí de prisosu ale enumerá aicia, de ora ce fia-care dein membri siau pastratu dereptulu de ale emite sî sustiené cu ocasiunea desbateriloru in siedentie plenarie.

Minoritatea inse a comisiunei, on. d. I. Sbiera, a propusu una sistema esential - diferita de a majoritatei, — sistema, avendu de principiu, cá pentru fia-care sunetu, chiaru derivatu, se se determine unu semnu speciale. Dsa sia reserbatu dereptulu, de a desvoltá si sustiené sistem'a sa in siedentia plenaria.

Deci nu mai remane comisiunei dvostre, decâtu a invocá spiritulu adeverului, alu benelui, si alu fromosului, se ne inspire pre toti a dá deslegarea cea mai nimerita unei cestiuni, care, de si mica in aparentia, dar' cuprende in senulu seu consecentie gravi asupr'a venitoriului natiunei nostre intrege. Acesta natiune semte instinctivu, cà unitatea esistentiei sale trecute s'a mantienutu prein limba, si totu prein aceeasi are se se perpetue si in venitoriu. De aici marea asteptare, si vie-le sperantie concentrate asupr'a decesiuniloru, ce voru esî dein senulu onoratei adunari. (Vá urma.)

Nota. De si partea de panà acì a proiectului, cá reportu generale a Comisiunei, e lucrata cu atâta precisiune, si in siedenti'a plenaria dein 30 aug. (11 sept.), candu s'a recitatu a dou'a ora, fù acceptata de societate cu 11 voture in cuntr'a unuia, — totusi se pare a nu fi fostu deplenu intielesa; almentrea ne ar' fi cu a nevolia a esplicá catastrofele dein siedintiele plenarie dein 7 si 9 (19—21) sept. la unii dein §§ mai antani a partei urmatorie, ce acumu nu avemu locu a o publicá.

(XIX.)

MUNTELE ATHOS SI MUNASTERIA-LE LUI

4.

ARCHIVE si BIBLIOTECE.

Deintre tote depositoria-le literaria a le Orientelui, ce mai subsistu, bibliotecele munasteria-loru acestui munte suntu afora de tota indoiel'a cele mai avute in materi'a de manuscrisa grecesci si slovenesci. Inse s'ar' insielá amaru, ori cene ar' sperá, se afle astadi in aceste convente opere pretiose dein literatur'a vechia hellenica; de si mai demultu se aflau colectiuni considerabili de

opere profane, precumu atesteza calatorii dein seclulu trecutu si de pre la inceputulu celui presente. Si abia suntu 25 de ani, de candu Minoide Minas a reportatu in Franci'a, si a publicatu mai multe inedite, ce fecera una sensatiune profunda in cercure-le scientifice ale Europei.

Inse dela a. 1820, de candu cu inceputulu revoltei pentru independenti'a grecesca, in coce, bibliotecele aceste patîra pierderile cele mai semtîte. Turcii, cari tieneau garnisone in provinci'a Thessalonicai, recerura de la monachii athoniani, se le dè pentru lipsele belice manuscrisa-le de pergamentu. Cu care ocasiune milie de opere pretiose profane se nemicera. Er' astadi manuscrisale, ce au mai remasu acolo, parte mare suntu numai opere baserecesci si relegiosa.

Afora de operele geografice ale lui Strabone si Cl. Ptolemeu, dela Vatopedi; — de discursure-le lui Fotiu asupr'a invasiunei Rusiloru in imperiulu bizantinu in secl. IX, dela Cutlumusi; si afora de unele cronice grecesci de pucina importantia istorica, nu se afla in tote deposite-le muntelui Athos astadi ceva opu profanu de interesu capitale.

In câtu pentru Archive-le muntelui santu, lucrulu stà cu totulu almentrea, nu numai, cà documentele deintru inse fura conserbate si aparate cu multu mai mare ingrigire, decâtu opere-le autoriloru clasici profani, dein cause destulu de precepunde, dar' mare parte dein ele stau si panà astadi ascunsa dein a-antea ochiloru profani, de si multi calatori, de cari si mai susu amu amentitu, au avutu ocasiune de a intrá intru acele depositoria, a consemná si publicá atâtu cataloge câtu si acte grecesci, latinesci, si slovenesci deintru insele. Asia câtu archivele acestui munte, luate intru un'a, formeza astadi un'a dein cele mai avute colectiuni ale orientelui.

Una lista lunga de documente grecesci, si slovenesci, dupa Porfiriu Uspensky, D. Abramowitz, Jos. Müller, si P. Sewastianow, se afla si in editiunea lui Cl. Ptolomeu, de care amu graitu si mai susu.

Dein acestea, cele ce suntu dela principii si patronii dein provincie-le romane, si le amu promisu cu alta ocasiune, acumu le consemnàmu aici, dupa scopulu principale alu acestei publicatiuni, de a adunà la unu locu documentele, filologice si istorice, ce se tienu de limb'a si istori'a natiunei romane.

§. I. Documente in limb'a greca.

1. In Lavr'a s. Atanasiu.

1682, Oct. 15. Chrisovulu principelui Io. Sierbanu Cantacuzenu Bassaraba, alu U. Vlachiei, prein care inchina munasteriulu Cotroceni, edificatu de densulu, celoru 20 munasteria dein muntele Athos, pentru cá se se folosesca impreuna de proventele acestuia. Inceputulu: Cumu cà tote cele ce suntu dein provedenti'a d. deesca.

2. In munasteriulu Filotheu.

1634. Chrisovulu princ. Io. Gregoriu Guic'a, alu Moldovei pre pergamentu, cu bula de auru.

3. In munast. Esfigmenu.

1814, jun. 2. Sigiliulu patriarcului Cirilu, pentru unu metochu alu munasteriului Esfigmenu, dela Floresci in Moldov'a, caruia se acordeza derepturele de stauropegia.

1819, maiu 7. Sigiliulu patriarch. Gregoriu, prein care se confirma autenticitatea si vigorea a unsprediece acte relative la metochulu Floresci.

— Febr. Indic XI. Scrisoria de involîre a lui Georgiu Anatablas cu munast. Esfigmenu, pentru unu pamentu dein satulu Portarea (Port'a rea)?

4. In mun Xeropotamu.

1671, febr. Sigiliulu patriarch. Methodiu, pentru derepture-le de stauropegia, acordate de densulu munasteriului S. Treimi fundate de Sauli, lenga Iasi, si legate prein acestu patriarchu munasteriului Xeropotamu.

1759, oct. 20. Actulu boiariloru Constantinu si Raducanu Slatineanu, asupr'a bunureloru donate de eli munasteriului Xeropotamu.

1759, dec. 7. Actu, prein care comandantele (polkownik) Constantinu Falcoianu, doneza un'a dein proprietatile sale munasteriului Xeropotamu.

1760, mart. 9. Altu actu asemenea, de postelniculu Ioan.

1760, febr. Chrisovulu princ. Io. Scarlatu Greg. Guic'a alu u. Vlachiei, prein care doneza munasteriului Xeropotamu 5000 lei.

1760, maiu 30. Actu, prein care unu Filipescu dà aceluiasi munasteriu 30 libre de cera alba.

5. In mun. Dochiariu.

7078 (Chr. 1570), aug. Indict. XIII. Adres'a de multiemita a munast. Dochiariu, catrà principes'a Rusand'a, pentru rescumpararea bunure-loru si platirea detória loru acestui munasteriu. Inceputulu: In anulu 7076, in acelu tempu etc. Vedi mai susu.

6. In mun. Caracalu.

1648, jun. Indict. I. Copi'a unui circulariu dela

După Lesviodax un Ioanichie au patriarhit la 1500 şi iarăşi 1504 a doua oară.

patriarch. Ioaniciu, pentru derepture-le acordate metochului S. Nicolau, dela Ismail, ce se tiene de munast. Caracalu.

1778, aug. 11. Sigiliulu patr. Sofroniu, totu pentru acelu metochu dein Ismail.

7. In mun. Rusicu.

1766. Charti'a princ. Io. Theodoru, alu Moldovei; in pergamentu, sigilu rosia.

— Charti'a princ. Io Constantinu, alu Valachiei pentru mai multe mosîe ale mun. Rusicu; pre pergamentu, cu cera rosiu.

8. In mun. Simopetra.

7098 (Chr. 1590), mart. Sigiliulu patriarch. Ieremia, pentru bunure-le dein satele Sfurcesci, Dragomiresci etc., legate munasteriului acestuia de una femeia anume Caplia, si confirmatu prein bulele de auru ale principiloru Valachiei: Petru, Alexandru, si Michaele.

7100 (Chr. 1591), oct. 5. Sigiliulu patr. Ieremia, prein care se acorda metochului S. Nicolau in Valachia, care se tiene de mun. Simopetra, derepture-le de stauropegia.

9. In mun. Zografu.

6941 (1433), febr. 9. Chrisovulu principelui Io. Alexandru, alu u. Vlachiei, prein care dà 3000 aspri munasteriului Zografu.

10. In mun. S. Dionisiu.

7078 (Chr. 1570). Adresa de multiemita a' mun. acestuia catrà principes'a Rusand'a, pentru rescumpararea bunureloru si platirea detória-loru acestui munasteriu. Vedi erasi mai susu.

11. In mun. S. Gregoriu.

1776, maiu. Sigiliulu metropolitului u. Vlachiei, Gregoriu, pentru traspusetiunea baserecei S. Spiridon la mun. s. Gregoriu, impreuna cu una vinia, ce se afla in jurisdictiunea metropoliei sale.

1777, jan. 15. Chrisovulu princ. Gregoriu Guic'a, alu Moldovei, prein care se confirma munasteriulu S. Gregoriu in posesiunea metochului numitu Byzantion, cu apertenentie-le lui. Inceputulu: Facemu cunoscutu prein acesta a nostra.

Se oserbeza, cà testulu grecu e numai una traductiune dupa originale-le in limb'a romana, carele inca se afla totu in acelu archivu alu munasteriului S. Gregoriu.

1778 Chrisovulu princ. Io. Alexandru Ipsilanti, prein care se doneza 500 lei acestui munasteriu.

1778, 30 jan. Chrisovulu aceluiasi principe Io. Alex. Ipsilanti, alu u. Vlachiei, pentru metochulu numitu Byzantion alu mun. S. Gregoriu.

12. In mun. S. Paulu.

6767 (Chr. 1257). Chrisovulu lui Michaele, imperatulu si autocratorulu tierai romanesci, pentru mai multe posesiuni ale munasteriului S. Paulu.

Se pote, se fia dela unu principe alu Rumaniei, unu documentu asia vechiu? Celu pucinu testulu lui Langlois suna: Chrysobulle de Michel, tzar et autocrate de Roumanie. Numerulu 7 in datu e eroniu.

§. II. Documente in limb'a slavona (si romana).

1. In Lavr'a santului Athanasiu.

7041 (1533), jan. 12. Chrisobulu-lu principelui Valachiei Io. Radu, prein care se doneza lavrei sum'a de 10.000 aspri.

7087 (1579), febr. 20. Chrisobolulu princ. Moldovei Petru Schiopulu, prein care se doneza aceiasi lavre 6000 de aspri.

7106 (1598). Chrisobolulu princ. Moldavei Ieremia Mogil'a, prein care se doneza asemenea 6000 aspri.

7125 (1617), sept. 3. Chrisobululu princ. u. Vlachiei Gabriele Mogila, prein care asemenea se doneza 6000 aspri.

1756, nov. 6. Chrisobululu princ. Constantin Racovitia, prein care aceiasi se doneza 7000 aspri. Romanesce.

2. In mun. Vatopedi.

7114 (1606). Actulu din donatiune alu principesci An'a Golia, prein care e resemneza munasteriului Vatopedi baserec'a Inaltiarei dein Iasi.

7114 (1606), mart. 30. Chrisobululu princ. Moldovei, Jer. Mogil'a, prein care se confirma donatiunea de mai susu.

7175 (1667). Testamentulu domnei Rusand'a Melnitzky, principesei Moldovei, prein care lasa munasteriului Vatopedi trei sate.

3. In mun. Filoteu.

— Chrisobululu princ. u. Vlachiei Vladu V (?), prein care doneza acestui mun. 4000 aspri.

4 In mun. Xeropotamu.

7221 (1713), jan. 28. Chrisobululu princ. Moldovei Nic. Alex. Maurocordatu, prein care confirma munasteriului Xeropotamu posesiunea conventului Danc'a dein Iasi. Romanesce.

5. In mun. Xenofu.

7115 (1607), aug. 3. Copi'a chrisovului dela princip. Radu Sierbanu, prein care doneza munasteriului Xenofu 9000 aspri si satele Rasc'a si Selistea.

7140 (1631), oct. 8. Copi'a chrisovului dela Mateiu princ. u. Vlachiei, pentru mosîele schitului Zdrali, ce se tiene de mun. Xenofu.

7144 (1636). Copi'a altui chrisovu totu dela princ. Mateiu, pentru proprietatile Rasc'a si Selistea, si 10.000 aspri donati aceluiasi munast.

Acestu documentu confirma alte 9 chrisove mai vechia, ce suntu pierdute, anume:

1. Dela princ. Jo. Basaraba, dein a. 7028 (1520).
2. „ „ Vladu, „ „ 7034 (1526).
3. „ „ Radu, „ „ 7036 (1528).
4. „ „ Radu, „ „ 7040 (1532).
5. „ „ Vladu, „ „ 7043 (1535).
6. „ „ Alexandru, „ „ 7085 (1577).
7. „ „ Michnea, „ „ 7103 (1595).
8. „ „ Simeone, „ „ 7110 (1602).
9. „ „ I. Radu Basaraba „ 7120 (1612).

7146 (1637), oct. 4. Chrisovulu princ. Mateiu Basaraba, pentru mosîele schitului Zdrali.

7148 (1639), oct. 3. Cartea princ. aceluiasi, prein care se concede monachiloru de la schitulu Zdrali a cumpará sierbi. Romanesce.

7150 (1642), maiu 5. Cartea aceluiasi principe, prein care schitului Zdrali se lierta mai multe dari.

7150 (1642). Chrisovulu dela acel'asi, pentru una mora a schitului Zdrali, dela Alop'a.

7158 (1650), jun. 11. Sinetulu aceluiasi, pentru una vinia dela satulu Caciulesci, cumparata de mun. Xenofu.

7162 (1654), maiu 13. Cartea princ. Const. Sierbanu, prein care se concede schitului Zdrali, asi cumpará sierbi.

7166 (1658), maiu 1. Chrisovulu princ. Michaele, prein care doneza munasteriului Xenofu 10,000 aspri, sîi confirma posesiunea sateloru Rasc'a si Selistea.

7182 (1674), apr. 11. Chrisovulu princ. Io. Raducanu (?), prein care doneza munasteriului Xenofu schitulu Robais (?).

7212 (1703), oct. 2. Cartea princ. Valachiei Io. Constantinu Brancoveanu, prein care confirma schitului Robais posesiunea sateloru Zdrali si Caciulesci.

7212 (1703), oct. 30. Chrisovulu aceluiasi, pentru mai multe imposite, liertate schitului Robais.

1763. Cartea princ. Const. Mich. Racovitia, pentru proprietatea Alop'a, ce se tiene de schitulu Robais.

1766, nov. 16. Chrisobululu princ. u. Vlachiei Scarlatu Greg. Guic'a, prein care doneza munasteriului Xenofu 2 aspri de fia-care vedra de vinu culesu in trei mosîe de ale sale dein judeciulu Budgescu (? Langlois: a Kadalik-Budgéiskii).

1769, febr. 23. Chrisovulu princ. Greg. Guic'a pentru acel'asi obiectu.

1776, jul. 8. Chrisovulu princ. Alex. Ipsilanti, pentru donulu de 2 aspri la tota vedra de vinu dein mosîele sale.

1778, jun. 1. Chrisovulu aceluiasi, pentru proprietatile schitului Robais.

1792. Chrisovulu princ. Alexandru Murusi, prein care doneza sare munasteriului Xenofu.

1796. Chrisovulu princ. Io. Alexandru Callimachi, alu Maldovei, in acel'asi obiectu.

1800. Chrisovulu princ. Alex. Ispilanti alu Moldovei, totu asemenea.

1800, jan. 11. Chrisobululu princ. Const. Alex. Murusi, prein care se confirma chrisovele de mai susu pentru dereptulu de vinaritu alu munasteriului Xenofu.

1803. Chrisovulu aceluiasi principe, pentru sare a munasteriului aceluiasi.

1803 Chrisovulu princ. Scarlatu Alex. Callimachi, in acel'asi obiectu.

1813, mai 14. Chrisobululu princ. Io. Georgiu Caragea, prein care confirma donaria-le in vinu si bani, facute munasteriului Xenofu, sîi dà pre de asupr'a 200 lei a percepe depre caravanseraliulu dein Bucuresci.

1819, maiu 21. Chrisovulu princ. Alexandru Nic. Sutiu, prein care se confirma liertarea impositeloru concesa schitului Robais.

1820. Chrisovulu princ. Mich. Gregoriu, prein care se dà sare munasteriului Xenofu.

6. In mun. Castamuni.

7001 (1493). Chrisobululu princ. Moldovei Petru, prein care doneză 5000 aspri acestui munasteriu.

7. In mun. Rusicu.

6965 (1457), jun. 12. Chrisovulu princ. Io. Vladu, scrisu in Tergovistia.

6995 (1487), jun. 12. Chrisovulu princ. Vladu, filiulu lui Radu-Draculu, alu u. Vlachiei, prein care doneza munasteriului Rusicu 6000 aspri.

7004 (1496), 30—. Chrisovulu princ. Radu, filiulu lui Io. Calugaru, alu u. Vlachiei, prein care doneza aceluiasi mun. 3000 aspri.

7010 (1502), febr. Indict. X. Chrisovulu aceluiasi, prein care doneza 4000 aspri totu acelui munasteriu.

1737, aug. Chrisovulu princ. Moldovei Gregoriu Guic'a.

1744, jul. Altulu dela princ. Moldovei Io. Nic. Maurocordatu.

1747. Altulu totu dela acel'asi.

1750, aug. Altulu dela princ. Moldovei Const. Cehanu Racovitia.

1753. Altulu dela acel'asi.

1754, apr. Altulu dela Gregoriu Guic'a.

Tote aceste siesa romanesce, si pentru unu ajutoriu in bani pentru mun. Rusicu.

1758, oct. Chrisovulu princ. Theodoru (Io.

Callimachi ?), alu Moldovei si Valachiei, prein care doneza aceluiasi mun. 150 (?) lei.

1760. Chrisovulu aceluiasi, prein care doneza aceluiasi mun. baserec'a St. Nicolau dein Costantinopole.

1762, jan. Chrisovulu princ. Io. Gregoriu, alu Mold. si Valachiei, prein care doneza aceluiasi mun. 150 lei.

1762, jan. Altulu dela acel'asi, pentru baserec'a S. Nicolau.

1764, maiu 20. Chrisovulu princ. Valachiei Stefanu Mich. Racovitia. Romanesce.

1764, sept. Chrisovulu princ. Moldovei Greg. Alex. Guic'a, prein care doneza acelui mun. 150 lei.

1765, apr. Altutu dela acel'asi, pentru baserec'a S. Nicolau dein Costantinopole.

1778—1780, jul. Chrisove dela princ. Costant. Dem. Murusi, prein care doneza aceluiasi mun. 150 lei si una cantitate de vinu.

1786. Chrisovulu princ. Moldovei Alex. Maurocordatu, prein care doneza 200 vedre de vinu aceluiasi munasteriu.

1793. Chrisovulu princ. Moldovei Mich. Sutiu, totu asemenea.

1795, jul. Chrisovulu princ. Moldovei Io. Alex. Callimachi, pentru baserec'a S. Nicolau, cá mai susu.

1795, oct. Altulu de la acel'asi, prein carei doneza 250 lei.

1806. Chrisovulu princ. Costantinu, filiulu lui Alex. Ipsilanti, prein carei doneza sare. Romanesce.

1814. Chrisovulu princ. Scarlatu Alex. Callimachi, pentru baserec'a S. Nicolau, cá mai susu.

8. In mun. Chilantari.

7042 (1534), apr. 27. Chrisobululu princ. u. Vlachiei Vintila (Vladu), prein care doneza acestui mun. 10,000, si spitalului de acolo 800 aspri.

7097 (1589), febr. 8. Chrisobululu princ. u. Vlachiei Michnea, prein carei doneza 15,000 aspri.

9. In mun. Simopetr'a.

7107 (1599), aug. 28. Chrisobululu princ. u. Vlachiei Michaele, prein care doneza mai multe mosíe acestui munasteriu.

10. In mun. Zografu.

6974 (1466), jun. 10. Chrisobululu princ. Moldoviei Stefanu filiulu lui Bogdanu, prein care doneza acestui mun. 100 galbeni.

6979 (1471), sept.13. Altulu dela acelasi, prein care doneza 500 aspri pentru ospitiulu de acolo.

7008 (1500) jul. 23. Chrisobululu princ. Valachiei Radu filiulu lui Io. Calugaru, prein care doneza munasteriului Capriulcu dein muntele Athos 3000 aspri.

7083 (1575), jun. 1. Chrisovulu princ. Valachiei Petru, prein care doneza munasteriului Zografu 100 galbeni unguresci.

7106 (1598), mart. 14. Chrisovulu princ. Moldoviei Ier. Mogil'a, totu asemenea.

7159 (1651), mart. 26. Chrisovulu princ. Moldoviei Basiliu Lupu, prein carei doneza conventulu Dobrovietiu cu dependentie-le lui.

7206 (1698). Altulu dela Io Costantinu, pentru averile acelui monasteriu in Moldov'a.

7207 (1699), jan. 30. Chrisovulu princ. Moldoviei Antiochu Cantemiru, prein care inchina munasteriului Zografu munaster. S. Ciprianu in Besarabi'a.

— Altulu dela Io. Basiliu, pentru averile munasteriului Zografu in Besarabi'a.

11. In mun. Cutlumusi.

695— (145—). Chrisovulu princ. u. Vlachiei Io. Basaraba.

7000 (1492), apr. 29. Chrisovulu princ. u. Vlachiei Vladu V, prein care doneza 10,000 aspri chiliei S. Elia fundate de Cosm'a protatulu s. munte.

7127 (1618), dec. 8. Chrisovulu princ. u. Vlachiei Gabr. Mogil'a, pentru mai multe mosíe ale mun. Cutlumusi.

7133 (1625). Chrisovulu princ. u. Vlachiei Alexandru (filiulu Radului), prein care inchina acestui mun. conventulu Clocociovulu.

7149 (1641), jun. 8. Chrisovulu princ. Mateiu Basaraba, prein care confirma posesiunea totoru bunureloru acestui munasteriu.

12. In mun. S. Dionisiu.

7085 (1577), apr. 28. Chrisovulu princ. Moldoviei Petru schiopulu, prein carei doneza 6000 aspri.

7148 (1640), febr. 20. Chrisovulu princ. u. Vlachiei Mateiu Basaraba, prein carei doneza 4000 aspri.

7204 (1696). Chrisovulu princ. u. Vlachiei Cost. Brancoveanu Basaraba, pentru unu ajutoriu in bani.

7221 (1713), febr. 6. Altulu dela acel'asi, prein carei doneza 120 aspri. Romanesce.

7223 (1714), dec. Chrisovulu princ. u. Vlachiei Stefanu Cantacuzenu, prein carei doneza 8000 aspri.

7224 (1716), maiu. Altulu dela princ. u. Vlachiei Nic. Maurocordatu, prein carei doneza 120 aspri. Romanesca.

7225 (1717), mart. 20. Altulu dela princ. Moldovei Io. (Mich. Racovitia?), prein carei doneza 8000 aspri.

7225 (1717), mart. 20. Altulu dela princ. u. Vlachiei Alex. Maurocordatu, prein carei doneza 8000 aspri.

13. In mun. S. Paulu.

7009 (1501), jan. 28. Chrisovu dela jupanii Barbulu banu, Danciulu comisu, si Radu, prein cari doneza 2000 áspri.

NOTITIE DIVERSE.

— Recensiunea proiecteloru ortografice de DD. Gr. Lachovari si I. Marcu, ce erá cuprensa in proiectulu Comisiunei, remase de asta data dein testulu proiectului mai multu dein strimtóri'a acestui numeru. Inse quod differtur, non aufertur.

— Atragemu atentiunea istoriciloru nostri asupra chrisovului de mai susu (pag. 197) dein anu 6767 (Chr. 1257), deca acestu Michaele e in adeveru principe alu Romaniei, er' nu vreunu principe serbescu, cari uneoria se intitulau de imperati Romaniei celei de preste dunare, precum se afla si in acestu registru, unu chrisovu dein an. 1363 (6872) Oct. ind. VII, dela Io. Ŭngles (seau Uglesz), regele Serbiei si Romaniei, in testulu francescu si aici: de Roumanie. Deca inse acestu principe in adeveru va fi romanu, ceea ce inca nu potemu afirmá, atunci si cestiunea anului descalecarei antaniului principe alu Romaniei va fi resoluta in sensulu inscriptiunei dela Campu-lungu, si asia acestu Michaele va fi successoriulu lui Radu-Negru, nu dein an. 1314, ci dein 1257 celu pucinu.

— Se anuncia, cà asociatiunea transilvana romana va se edè dela 1. januariu an. venit. una folia sub titlu Transilvani'a; gratulàmu asociatiunei, cà dupa 6 ani: tandem aliquando.

— De alta parte se anunciá, cà Sionulu romanescu va incetá, cumu incetà si foli'a administrativa dein Blasiu; er' in loculu loru va aparé Ambonulu, folia periodica omiletica, sub redactiunea Dlui Iustinu Popfiu. Noi-i aprecàmu una mai lunga viatia, decâtu sororiloru ei.

— Errata. Intre altele, rogàmu a se emendá urmatoria-le.

Pag. 104, col. 2 lin. 5 dedesuptu: Nr. VI, in locu de Nr. V.
„ 139, „ 1 sub lin. cuventulu remasu e vinaceis.
„ 171, „ 2 lin. 26; serie: Velificatus, in locu de velifactus.
„ 177, „ 1 lin. 22; serie: cifre, in locu de cifra.

Adresa.

Dupa cumu anunciasem in nr. trecutu, anulu curente alu Archivuluí se inchide cu numerulu X, celu presente. Multiemita antaniu cerului, cà ne a ajutatu, cá dupa inceputu se ajungemu si acestu capetu, ori definitivu va se fia, ori numai intremediariu. Apoi multiemita sincera si benevolîtoriloru nostri confrati, cari ne au ajutatu asemenea, toturoru cá sî fia-caruia, cà nu volîmu a face alegere, de sî zelulu, cu care neau imbracisiatu si spriginitu acesta intreprendere, deintru una parte a fostu mai mare decâtu deintru alt'a. Si deca acestu spriginu nu a fostu atâtu de mare, câtu se ne liusioreze intreprenderea mai multu, decâtu amu esperiatu, totusi voliu fi multiemitu sî in venitoriu, deca nu voliu esperiá mai pucinu decâtu panà acumu.

Redactiunea ARCHIVULUI dar' si lià libertate a se adresá cu asta ocasiune catrà P. T. Domni, inca si Domne, cari se intereseza de atari obiecte, cumu suntu studiulu limbei si istoriei natiunali, se bene voliesca a ne onorá, deca ne voru aflá demni de increderea domniei loru, cu adresele de abonamentu la acesta folia mica a nostra, ce cugetàmu a o continuá si in cursulu anului venitoriu 1868, totu in directiunea si form'a urmata in a. c. 1867.

Conditiunile pentru a. 1868 remanu nescaimbate: diece numeri pre anu in 25 cole dein partea nostra, in terminii dein a. c. incependu dela 1 jan. si terminandu cu 25 nov. vechiu. Program'a si cele alalte cá si in a. presente.

Er' dein partea on. Publicu 3 fl. v. a. pentru provinciele austriace; seau 1 # pentru cele alalte.

Benevolîtoriloru, cari se voru insarciná cu adunarea si tramiterea abonamenteloru, pre lenga calduros'a multiamita, oferimu si 1 esemplariu gratis la 10.

Rogàmu a fi inscientiati de tempuriu. Foli'a nu se va tramite decâtu la prenumeranti. Scrisorie nefrancate nu se accepteza.

Esemplaria complete mai avemu totu cu pretiulu de panà aci.

Restantii pre a. c. suntu rogati, a ne tramite restulu inca si ce resteza numai pre Sem. II, fiendu cà abonamentulu se face numai pre anulu intregu.

Pentru aparitiune s'au luatu mesurele in totu casulu.

Editoriulu T. CIPARIU.